

TA'LIM MAZMUNI. O'RTA MAXSUS, KASB-HUNAR TA'LIMI MAZMUNI*Ismailjonova Durdona**Narimanova Madinabonu**University of management and future technologies
universiteti, Psixologiya PS/S-23-4 guruh talabalar***Annotatsiya**

Ushbu maqolada ta'lim mazmunining mohiyati va uning zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rni yoritilgan. Ayniqsa, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi mazmunining tarkibi, asosiy yo'nalishlari hamda kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, ta'lim mazmunining jamiyat ehtiyojlari, mehnat bozori talablari va kompetensiyaviy yondashuv asosida shakllanishi masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Maqola o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi jarayonini takomillashtirishda ilmiy-uslubiy manba sifatida xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ta'lim mazmuni, o'rta maxsus ta'lim, kasb-hunar ta'limi, kasbiy kompetensiya, bilim, ko'nikma va malaka, ta'lim tizimi, mehnat bozori, kompetensiyaviy yondashuv

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimida ta'lim mazmuni jamiyat taraqqiyoti, fan va texnika rivoji hamda mehnat bozorining ehtiyojlari bilan uzviy bog'liq holda shakllanadi. Ta'lim mazmuni orqali shaxsda zarur bilim, ko'nikma, malaka va kasbiy kompetensiyalar hosil qilinadi. Ayniqsa, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi mazmuni yoshlarni hayotga, mustaqil mehnat faoliyatiga va jamiyatda munosib o'rin egallashga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ta'lim mazmuni tushunchasi va mohiyati

Ta'lim mazmuni — bu ta'lim jarayonida o'quvchilarga beriladigan bilimlar tizimi, shakllantiriladigan ko'nikma va malakalar, rivojlantiriladigan intellektual va amaliy faoliyatlar majmuasidir. Ta'lim mazmuni o'quvchilarning dunyoqarashi, tafakkuri, kasbiy yo'nalishi va shaxsiy fazilatlarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Ta'lim mazmunining asosiy vazifasi — jamiyat talablariga mos, raqobatbardosh, mustaqil fikrlaydigan va kasbiy jihatdan yetuk shaxsni tarbiyalashdan iboratdir.

Ta'lim mazmunini belgilovchi omillar

Ta'lim mazmuni quyidagi omillar asosida shakllanadi:

- jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlari;
- fan va texnika taraqqiyoti;
- davlat ta'lim siyosati va ta'lim standartlari;

- mehnat bozori talablari;
- o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlari.

Mazkur omillar ta'lim mazmunining yangilanib borishini va zamon talablariga moslashuvini ta'minlaydi.

O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining mazmuni

O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi mazmuni umumiy o'rta ta'lim asosida shakllanib, o'quvchilarda muayyan kasb yoki mutaxassislik bo'yicha bilim va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan.

Bu bosqichdagi ta'lim mazmuni:

- umumta'lim fanlari;
- kasbiy fanlar;
- amaliy mashg'ulotlar va ishlab chiqarish amaliyoti;
- kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan faoliyatlardan iborat bo'ladi.

Kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish

O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limida kasbiy bilimlar nazariy asoslarni o'rganish orqali shakllantiriladi. Amaliy mashg'ulotlar esa o'quvchilarda kasbga oid ko'nikma va malakalarni rivojlantiradi.

Kasbiy ta'lim mazmuni:

- ishlab chiqarish texnologiyalarini o'zlashtirish;
- zamonaviy uskunalarni bilan ishlash;
- mehnat xavfsizligi va texnika xavfsizligi qoidalarini bilish;
- kasbiy muammolarni mustaqil hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishni o'z ichiga oladi.

Kompetensiyaviy yondashuv va ta'lim mazmuni

Zamonaviy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv muhim o'rin tutadi. O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi mazmuni faqat bilim berish bilan cheklanmay, balki quyidagi kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltiriladi:

- kasbiy kompetensiya;
- kommunikativ kompetensiya;
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasi;
- ijtimoiy va shaxsiy mas'uliyat kompetensiyasi.

Bu yondashuv bitiruvchilarning mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshiradi.

Ta'lim mazmunining amaliy yo'naltirilganligi

O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi mazmunining asosiy xususiyatlaridan biri — uning amaliy yo'naltirilganligidir. O'quvchilar ishlab chiqarish amaliyotlari orqali real mehnat muhitida bilimlarini mustahkamlaydi.

Amaliy ta'lim:

- nazariy bilimlarni real faoliyatda qo'llash;
- ish tajribasini shakllantirish;
- kasbiy moslashuvni tezlashtirishga xizmat qiladi.

Ta'lim mazmunini modernizatsiya qilish zarurati

Zamonaviy sharoitda o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi mazmunini muntazam ravishda yangilab borish zarur. Raqamli texnologiyalar, innovatsion ishlab chiqarish va yangi kasblarning paydo bo'lishi ta'lim mazmuniga o'zgarishlar kiritishni talab etadi.

Ta'lim mazmunini modernizatsiya qilish:

1. zamonaviy fan va texnologiyalarni joriy etish;
2. innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish;
3. ishlab chiqarish bilan ta'lim integratsiyasini kuchaytirish orqali amalga oshiriladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ta'lim mazmuni, ayniqsa o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi mazmuni jamiyat ehtiyojlariga mos, amaliy va kompetensiyaviy yo'naltirilgan bo'lishi lozim. Bunday ta'lim mazmuni yoshlarning kasbiy tayyorgarligini ta'minlab, ularni mustaqil hayotga va mehnat bozoriga muvaffaqiyatli tayyorlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xaydarov. S.A.(2026). Pedagogik risklarni boshqarishda globallashtirish jarayonlarning ahamiyati. International scientific journal. Interpretation and researches. 1(73).
2. Xaydarov. S.A. (2026). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashtirish jarayonidagi ahamiyati. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 3(1). 159-164.
3. Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Xaydarov S.A. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashtirish jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.